

**Нінель Павлівна
Калениченко (27.03.1926 –
18.08.2020)**

*Настане день, обтяжений плодами,
Не страшно їм ні слави, ні хули,
Мої суцвіття, биті холодами,
Ви добру зав'язь все-таки дали.*

Ліна Костенко
1980

З великим сумом сповіщаємо, що 18 серпня 2020 р. відійшла у вічність світла душа невтомної трудівниці на ниві історії української педагогіки, колишньої завідувачки відділу історії педагогіки Інституту педагогіки НАПН України, кандидата педагогічних наук **Нінель**

Павлівни Калениченко.

У нашій пам'яті назавжди залишаться світлі спогади про Нінель Павлівну як людину невичерпної життєвої енергії

й доброти, вченого за покликанням, мудрого наставника молодих дослідників.

Роботі в Інституті педагогіки НАПН України Н.П. Калениченко віддала 50 років плідної праці у відділі (лабораторії) історії педагогіки, спочатку як аспірантка, далі – як науковий співробітник, а згодом, у 1978-1991 роках – як його очільниця. Життєвий шлях дорогої ювілярки цілком заслуговує на те, що бути висвітленим, оскільки він водночас і особливий, і типовий,

Народилася Нінель Павлівна 27 березня 1926 р. на Полтавщині, в с. Манжелії Глобинського району. Там, у селах і містечках на різних посадах працював її батько Павло Андрійович Вахній. Саме там, у полтавському селі Михайлівка вона з родиною пережила трагічні часи Голодомору. І хоча була 6-річною дівчинкою, але в пам'яті лишилися страшні спогади, які вона описала у 2008 р. у газеті «Голосіївська газета».

На початку Другої світової війни, коли тато пішов на фронт, юна Неля з мамою були евакуйовані до Саратовської області, де дівчина й закінчила середню школу, а 1943 р. вступила на історичний факультет Ленінградського державного університету, який на той час працював у м. Саратові. Їй поталанило слухати лекції відомих істориків академіків С.Я.Лурє, Є.В.Тарле, В.В.Мавродіна.

Вже 1944 р., після звільнення Києва, вона перевелася до Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка на історичний факультет, який закінчила в 1948 р. У той час на цьому факультеті викладав історію педагогіки та педагогіку відомий український учений-педагог, автор першого україномовного підручника «Педагогіка» для педагогічних вишів, низки підручників з української мови для початкової школи, професор, директор Українського науково-дослідного інституту педагогіки Савва Чавдаров, який і запропонував випускниці університету вступити до аспірантури. Тому, попрацювавши за призначенням один рік викладачем Полтавського педагогічного інституту імені В.Г. Короленка, Нінель Павлівна з 1949 р. по 1952 рр. навчалась в аспірантурі УНДІПу. Після закінчення аспірантури її

залишила працювати в Інституті молодшим науковим співробітником відділу історії педагогіки і відтоді почався творчий шлях, на все життя пов'язаний з УНДІПом і відділом історії педагогіки. Отже, вже з 1949 р. і по 1999 р. Нінель Павлівна працювала в Інституті, і з них протягом 13 років керувала відділом методології та історії педагогіки, захистила кандидатську дисертацію (1963 р.). 50 років наукової творчості, справжнього захоплення своїм фахом – це приклад відданості улюбленій справі, гідний наслідування.

Науково – педагогічна діяльність Н.П. Калениченко завжди була спрямована на вивчення актуальних (у конкретні часи) питань вітчизняної історії розвитку освіти і сприяла розвитку не лише історико-педагогічної галузі, а й педагогічної науки у цілому. За її керівництва досліджувалися питання становлення в Україні системи навчання і виховання учнівської молоді, громадянського, сімейного, позашкільного виховання, духовного розвитку особистості. Вона аналізувала й висвітлювала спадщину провідних вітчизняних і зарубіжних педагогів, приділяючи особливу увагу творчим надбанням К. Ушинського, Н. Крупської, А. Макаренка, В. Сухомлинського. Її численні публікації сприяли збагаченню знання про поступ українського шкільництва і педагогічної науки.

Науковий доробок Н.П. Калениченко в історико-педагогічній царині становить понад 200 наукових праць, присвячених різним питанням освіти і виховання, розвитку національної школи й педагогічної думки. Це книги, посібники, монографії та десятки наукових і популярних статей у вітчизняній і зарубіжній пресі. Зокрема, Нінель Павлівна була автором книжок «Революційні демократи про працю як засіб виховання» (1967), «Взірець сімейного виховання. Ульянови: батьки і діти» (1990). Вона була упорядником, одним із редакторів і автором розділів таких видань, як «Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки» (1961), «Виховання дітей в сім'ї Ульянових» (1970), «Антологія педагогической мысли Украинской ССР» (1988), «Розвиток народної освіти і педагогічної думки в Україні (X – поч. XX ст.)» (1991); входила до авторського колективу монографій «Народна освіта на новому етапі», «Нариси історії українського шкільництва» (1996), «Родинна педагогіка: навчально-метод. посібник» (2002), брала активну участь у виданні двох ювілейних книжок про Інститут педагогіки АПН України (1996 р.; 2002 р.).

Нінель Павлівна була уособленням, живою історією Інституту педагогіки. Вона була колегою і товаришем таких знаних в Україні вчених і педагогів, як М.Ф. Даденков, О.Г. Дзевєрін, О.Р. Мазуркевич, М.П. Ніжинський, О.М. Русько, В.О. Сухомлинський, В.З. Смаль, С.Х. Чавдаров, В.І. Чепелев, М.Д.Ярмаченко та багато інших. Її цікаві розповіді про спільну працю, про перебіг наукових процесів і роль у них окремих особистостей збирали багато слухачів, викликаючи їхнє жваве зацікавлення.

Н.П. Калениченко багато виступала й з науковими доповідями в Україні і за кордоном – у Варшаві, Празі, Кракові. Її лекції користувались великою популярністю серед різних кіл освітян. За плідну працю їй було нагороджено медалями А.С. Макаренка, значком «Відмінник народної освіти УРСР» та «Отличник просвещения СРСР», почесною медаллю «В.О. Сухомлинський», нагрудним знаком НАПН «К.Д.Ушинський».

Значним (особливо, якщо згадати, про порівняно скромну з нинішніми масштабами загальну кількість захищених у 1960-1980-х роках дисертацій) є доробок Нінель Павлівни з підготовки наукових кадрів, адже за її керівництва захищено 12 кандидатських дисертацій з проблем теорії виховання та історії педагогіки.

Не можна не згадати й про те, що Нінель Павлівна мала тонку, поетичну душу, сутність і скарби якої вона відображала у численних ліричних віршах, які друкувалися в збірниках, журналах, газетах.

Від нас пішла у вічність людина високої культури, широкого світогляду, невичерпної наснаги, завжди винятково доброзичлива, демократична і проста у спілкуванні з учителями, аспірантами, співробітниками.

До останньої хвилини життя її цікавили справи Інституту, зі співробітниками якого вона тримала зв'язок і коли вже пішла на заслужений відпочинок.

Багатьом сучасникам Нінель Павлівна була не лише мудрим, тактовним науковим наставником, а й радником у житейському морі. Її великого серця вистачало і на велику, славному родину, і на колишніх колег та друзів.

Гірко усвідомлювати незворотність втрати.

Висловлюємо щире співчуття родині Нінель Павлівни.

Ми, її колишні учні і колеги сумуватимемо, зберігаючи водночас незабутні спомини про Світлу, Незабутню Нінель Павлівну.

*Н.Дічек
і співробітники відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

18:23 19.08.2020